

Bây giờ thì xin nói đến ông X.

Hồi thời trẻ c – thời mà sau này "đồng c" gọi là ngày – ông X làm việc cho một hãng tại cửa ngoi qu c. Ông làm việc lâu năm và rất được lòng nên ban giám đốc giao cho ông những việc quan trọng và quy n hơn và tài chánh thoải mái. Đồng thời hi n những công trình xây dựng để cửa hãng, ông thường xuyên giao dịch với chánh quy n. Nhờ vậy, ông "quen l n" nhiều trong cả hai giới dân sự và quân sự

Đã vậy như cửa ông, con ng i dĩ nhiên cảm thấy vì thế. Chẳng có gì khó hiểu. Chẳng cần "nhắm mắt" một chút là nhà thơ u sự biết cách đến n n. Chẳng cần "biết phải quy" một chút là vô "áp phe" riêng cho mình. Chẳng cần "bóp chặt bít bít" một chút là hết chân những ông đã không theo bè cánh...

Ông X dĩ nhiên không thu c những "biết làm ăn" như kể trên. Ông lên trong một gia đình theo Kh ng giáo, lý "nhân nghĩa trọng tín" làm nghề nông, luôn đề cao giá trị đạo đức cửa con ng i. Cho nên làm việc cho hãng gần hai mươi năm mà không thấy ông... "xí mũi" chút gì hết ! Bên bè có cửa chê ông nhất. Ông cười: "Thà tao nhất mà tao giữ tròn liêm sỉ. Cái đó mới là cái khó. Ng i ta có thể chê tao như mày đã chê tao. Chẳng có ai dám khi d tao hết. Cái phách cửa tao là chẳng đó !".

... 30 tháng 10 1975. Ông X đã không đi n. Nghĩ rằng mình làm việc cho hãng tại, dĩ nhiên là hãng cửa ngoi qu c, chẳng "hề không làm gì đâu". Chẳng dè quân mĩ tại bèo (Giới phóng mĩ n Nam) và quân nón c i (bà d i) vào Nam tiếp thu tu t tu t. Hãng công hãng tại gì, dĩ nhiên gì cũng "đẹp" hết ráo (Trước đó, hề có tuyên bố "không động tại cây kim sợi chỉ cửa dân", và sự thật, hề đã làm đúng như vậy, mới chẳng ! Bỗng nhiên hề đã lý hết, chẳng cửa có... cây kim sợi chỉ ! Cho nên, có thấy ai thấy gì rồi ng b cách m ng... chẳng phải cây kim sợi chỉ đâu ? Vậy mà sao ai cũng nói hề "nói một đằng mà làm một n o" hết ! Oan cho hề ! Có dĩ nhiên là với "cây kim sợi chỉ", ng i dân không biết... "làm kh gì ăn". Chẳng còn có n c may cái mi ng dĩ nhiên dĩ nhiên dĩ nhiên !).

Hãng c a ông X b quân mũ tai bèo mang bí s K7 ti p thu. May cho ng: ng i d n đ u toán ti p thu là ng i chú bà con đi khu h i kháng chi n 1945. Nh ông này can thi p nên ông X không b đi c i t o, nh ng b đi i đi "h t ng công tác" m t kho hóa ch t (S che ch ng i thân nh v y r t hi m th y trong ch đ . Và có l vì v y mà ch a đ y sáu tháng sau, ông cán b đó b cho "v v n" m c đ u ch a t i h ng tu i !).

B y gi , ông X ăn l ng 80 đ ng. Trong khi ng i tài x cũ c a ông l nh 90 đ ng ! Ông đ c phát l ng m i tháng hai k . M i k là 40 đ ng nh ng b gi l i 2 đ ng đ cho vào s ti t ki m (Nhà N c lo cho dân chí tình nh v y mà v n có ng i không b ng lòng. L th t !).

B y gi , vì t t c ngân hàng đ u b t ch thu, nên ti n c a mà ông X đ trong ngân hàng c a ng k nh đã... cúng cô h n ! Ông X tr ng tay và... tr ng m t.

B y gi , v con ông X rã ra đi làm trong m y t h p. Hai đ a nh nh t nhà dán bao gi y b m i cho b n hàng ngoài ch gói đ . Ông X bán l n xe c , bàn gh t ...

Nhi u khi ông th m nghĩ: "Mình đã t hào gi tròn liêm s t m y m i năm. Bây gi ... đ i l y cái ăn cũng không đ c. Ph i chi h i đó mình nh m m t làm b y, mảnh mung ch p gi t đ y túi r i bay ra ngo i qu c , thì bây gi mình đâu có ng i đây nhìn cái kh c c a v con ! Ri t r i không bi t là mình khôn hay mình đ i n a".

Hôm nay là ngày ông đi bán chi c xe đ p c a ông. Ông đã tính k : đ p xe ra ch th ng nh s a xe đ p g c đ ng xin nó cho đ ng nh đ bán; đ đó ng i qua l i cũng đông và ng i ghé vào b m bánh hay s a xe cũng th ng; th nào cũng có ng i h i mua. Sau khi lau chùi s ch s chi c xe, ông l y m t mi ng bìa c ng vi t lên đó "Bán xe đ p" r i khoét l x s n dây đ mang ra c t t i ch . V a làm ông v a nghĩ đ n thân ph n c a mình, đ n cái liêm s mà ông đã đeo đ ng t bao nhiêu năm. Ông c i chua chát: "Cái liêm s không giá tr b ng chi c xe đ p !". B ng ông n y ra m t ý, v a hài h c v a táo b o: "T i sao mình không treo b ng bán cái liêm s ? C i ch i, s gì ?". V y là ông l y m t mi ng c c-tông, n n nót vi t lên đó hàng ch "Bán cái liêm s . B o đ m 20 năm ch a s t m ". Khoét l x dây xong, ông cho h t vào túi xách, đ p xe ra ngõ.

Th ng nh s a xe tu i đ m i hai m i ba. m nhom, đen thui, c i h l i. Sáng nào nó cũng kéo chi c xe hai bánh ch hai thùng g nh và m đ ng h , ra... hành ng c nh tr đèn

góc đ ng. S ng i ta không bi t hay sao mà th y nó có treo trên tr đèn t m b ng tr ng s n ch đ "T i đây s a xe đ p đ lo i".

Khi ông X xin đ ng nh , nó vui v nh n i ngay:

- D đ c ! D đ c ! Ông Hai c đ ng xe c nh c t đèn đó, không sao h t. Ch này là ch "bá tánh" ch ph i c a riêng cháu đâu mà ông Hai xin phép !

- R i nó i y cái thùng g úp xu ng, m i

- Ông Hai ng i. Cháu đang i tay !

Nó làm nh n u nó không i tay thì nó có b n ph n ph i ng i... ti p chuy n ông X v y ! Ông th y có c m tình ngay v i th ng nh . Ông c m n r i i y hai mi ng c c-tông ra, treo m t t m lên s n xe đ p, t m th hai đeo lên c c a mình m t cách thích thú !

Ông ng i xu ng thùng g phía sau i ng th ng nh , đ t thu c hút, ung dung. Th ng nh đang ráp s i dây sên vào chi c xe đ p đ ng ng c. Nó v a làm v a nói chuy n v i ông X, m t v n nhìn chằm chú vào công vi c.

- Ông Hai bán xe r i i y gì mà đi ?

- Thì... tôi đi chung xe v i bà nhà tôi.

- Ông đèo bà hay bà đèo ông v y ?

Ông X b t c i:

- Dĩ nhiên là tôi đèo b ch !

- Ý ! Bây gi đ i đ i r i. M y bà ch ch ng ch y bon bon thi u gì, ông Hai.

Nói xong, nó c i h c h c. Ng ng m t lúc, ch ng nh đang ng m nghĩ gì đó. R i nó nói ti p, gi ng ngang ngang:

- Bây gi sao nhi u ng i bán đ bán đ c trong nhà quá. xóm c a cháu, th y có ng i c y g ch bông n n nhà lên bán đ ng ăn, ông Hai à !

Hình nh đó làm ông xúc đ ng. Ông không bi t ph i nói gì. S b n cùng c a ng i dân trong ch đ đ c g i là u vi t này, đã v t quá xa t m t ng t ng c a con ng i... thì còn l i gì đ nói ? Im l ng, ông hít nhi u h i thu c dài...

Th y sao "ng i đ i tho i" c a nó làm tỉnh, th ng nh quay đ u nhìn l i. Bây gi nó m i th y t m b ng ông đeo tr c ng c. Nó ng c nhiên:

- a ! Ông còn bán cái gi ng gì n a v y ?

- Thì... cháu đ c coi.

- Cái... "liêm" ... Cái "liêm s " là cái gì v y, ông Hai ?

- ... Cái liêm s là... (Ông ng p ng ng tìm l i đ gi i nghĩa) Là ... Là cái mà thiên h ai cũng

quí tr ng h t. Ng i ta coi nó có giá tr nh ... có giá tr nh ...

- Nh h t xoàn h ông Hai ?

! Đ i lo i nh v y. Thiên h cho r ng ng i nào có cái liêm s cũng th y sáng ng i không kém.

N i tánh tò mò, th ng nh chùi v i hai tay vào m t mi ng gi cũng d nh tay c a nó, r i xoay h n ng i i, hăm h :

- Ông Hai cho cháu coi m t chút đ c không ? T cha sanh m đ cháu ch a nghe nói t i cái liêm s bao gi , ch đ ng nói th y.

- À cái này không có coi đ c. L n lên r i cháu s bi t.

Th ng nh tiu ngh u, quay tr v công vi c mà nghĩ: "Ch c là đ x n l m nên ng s !"

Có hai thanh niên d ng l i b m bánh xe. C hai đ u đ c b ng treo tr c ng c ông X. M t anh h i anh kia:

- Cái liêm s là cái gì v y m y ?

Th ng nh nói h t, v sành s i:

- Là đ n trang lo i x n. M c l m đó !

Ông X m m c i, chua chất nghĩ: "Ch đ đâu có d y con ng i ph i có liêm s . Bây gi , ch th y h c đ u tranh, h c h n thù, h c gi t chóc... ch đ đâu th y h c làm ng i có đ o đ c, tr ng l nghĩa đ mà bi t liêm s là gì ? "

M t anh b đ i, nón c i nghiêng nghiêng, t p Honda vào h i mua "săm" xe đ p. Th ng nh nói: "S a xe ch không có bán đ ph tùng". Ch cho anh b đ i đi khu t, nó quay l i c i c i nói v i ông X:

- Ru t xe thì nói ru t xe. M y ch nói "săm". H i đ u cháu đâu có bi t. Cháu ch qua bà x m bán n c sâm b bên kia đ ng. Th y c i quá ! H nói ti ng gì đâu không, hà !

M t thanh niên ch m t ông già, ng ng l i nh th ng nh si t l i cái đ u bàn đ p. Sau khi nhìn ông X, anh thanh niên h i nh ông già:

- Liêm s là cái gì h ông n i ?

Ông già t ng h ng r i nói, gi ng nghiêm trang:

- Là cái mà nó b t con ng i ta ph i c n th n trong suy t trong hành đ ng. Nó không cho con ng i ta làm b y làm qu y, làm sai đ o lý. Nó b t con ng i ta ph i bi t x u h khi có ý xâm ph m thu n phong m t c. Quí l m, con th y không ? V y mà th i bu i bây gi có m y ai bi t nó là gì...

Tr ti n xong, ng i cháu đ i ng i ông ng i đằng hoàng v ng chãi trên p t-ba-ga r i m i đ p đi. Ông già quay đ u nhìn l i ông X, gi ng nh nhìn m t món đ c !

M t tr i đã lên cao. Cây me già c nh đó đ bóng mát r i xu ng ch "hành ngh " c a th ng nh . Gió th i hiu hiu. Lá me lăng tăng r ng...

M t ông già râu tóc b c ph đ p xe l c c c ghé vô nh s a cái th ng. Sau khi... "ki m tra" l i b ph n, th ng nh gãi gãi đ u m c dù tay nó d h y:

- Cha... V này h i lâu à ông Hai. Cũng năm m i phút à !

- Không sao. Tao đ i. Tao thi u gì thì gi .

Nó v i vàng l t úp cái thùng g c còn l i, đ t g n ch ông X:

- Ông ng i đây. Có ông Hai này ng i bán xe, t sáng gi không th y ai h i h t. Ch c cũng bu n !

Đó là cách nó gi i thi u đ hai ng i d d dàng b t chuy n v i nhau, n u mu n.

Ông già ng i xu ng, g t đ u chào ông X, r i móc b c thu c rê, m i:

- Ông v n m t đ i u ch i.

- Cám n. Tôi có đem theo thu c v n s n nhà.

Ông X l y trong túi ra h p thi c gi p màu vàng (lo i đ ng thu c đ i u 555 ngày x a) móp méo tr y tr a, m ra m i l i:

- Ông hút th th này coi.

Ông già c t b c thu c vào túi l y m t đi u c a ông X đ lên môi, đ t. ng hít m y h i th t dài r i g t gù:

- ùm... M t ph n L ng S n hai ph n Gò V p.

- Đúng ! Ông rành quá !

- M t đ i hút thu c mà không rành sao đ c, ông b n.

Hai ng i im l ng th nh ng h i khói dài. Gi đó, đ ng cũng v ng, ch nghe ti ng lách cách s a xe c a th ng nh . M t lúc lâu sau, b ng ông già t ng h ng r i nheo m t nhìn th ng ông X, gi ng ôn t n:

- Ông b n à. Tôi nghĩ n u ông b n còn chút liêm s thì nên đ p t m b ng bán liêm s c a ông đi. Ch có ph ng vô liêm s m i khoe khoang khoác lác r ng ta là th này, ta là th n , ta h n thiên h v đ m i m t vv.... S th t, h không có gì h t. B n vô liêm s đó đã chà đ p m i giá tr tinh th n c a con ng i, đã ch i b truy n th ng đ o đ c c a ông cha đ l i t không bi t m y ngàn năm.

Ông X im l ng g t gù nghe. Ông già ng ng m t chút đ hít m y h i thu c. R i ti p:

- Ông b n à. Tôi tin r ng ông b n là ng i có liêm s . Tr c giác cho tôi th y nh v y. Bây gi , đem rao bán cái liêm s , ông b n có th y đó là hành đ ng thi u suy nghĩ không ? Nói khùng mà nghe, gi đ ông b n có bán đ c cái liêm s , ông b n s "tr ng tay". Không còn liêm s n a thì ông b n s thành cái gì ?

Ông già ng ng đó, nhìn ông X m t chút r i nói g n t ng ti ng:

- Ông b n s là th ng-vô-liêm-s

Đ n đây, th ng nh đã s a xong cái th ng. Ông già đ ng lên chào ông X, tr ti n r i đ p xe đi th ng.

Hút tàn đ u thu c, ông X th dài, đ ng lên tháo hai mi ng c c-tông cho vào túi xách. Th ng nh ng c nhiên:

- a ! B ông Hai v h ?

- !

- Sao v s m v y ?

- ! V s m.

Ông X nói b ng m t gi ng tr ng r ng. Th ng nh ân c n d n:

- Ông Hai c n th n nghe ! Coi ch ng t i nó gi t cái liêm s à. M y th ng l u mạnh nó gi t bóp c a ng i ta hoài, hà !

Ông X làm thỉnh đ p xe đi, b ng nghe nh cái liêm s c a ông nó n ng nh chì. V y mà bao nhiêu lâu nay, ngày ngày ông v n còng l ng còng nó đ đi tìm m t chân tr i, m t l i thoát, m t chút ánh sáng c u i con đ ng h m